

YÜKSEK ÖĞRETİMİN AMACI ve ATATÜRK İLKELERİ (*)

Kızıltan ULUKAVAK

“Yüksek öğretimin amacı ve Atatürk ilkeleri” başlığı altında bir sunuşta bulunmağa çalışacağım. Konuşmama başlarken, Sizleri en içten duygularla, saygılarla selamlıyorum.

Yüksek öğretimin ve özellikle mesleki yüksek öğretimin, ülkemiz açısından büyük bir önem ve değer taşıdığına, sözlerimin başında öncelikle değinmek istiyorum. Bu önem ve değer nedeniyle, Anayasamızın 130 uncu maddesinde, yükseköğretim birimleri;

“Çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile, orta öğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzelkişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip”

kurumlar olarak tanımlanmış ve aynı maddede, *“...öğrenimin ve öğretimin hürriyet ve teminat içinde ve çağdaş bilim ve teknolojinin gereklerine göre yürütülmesi”* nin kanunla düzenleneceği öngörülmüş bulunmaktadır.

Anayasanın bu hükmüne dayalı olarak yürürlüğe konulmuş bulunan 2547 sayılı *“Yükseköğretim Kanunu”*nun 4. maddesinde ise, yükseköğretimin amaçları arasında öğrencilerin;

“ATATÜRK inkılapları ve ilkeleri doğrultusunda ATATÜRK milliyetçiliğine bağlı”

olarak yetiştirilmelerine öncelikle yer verilmesinin yanı sıra, 5 inci maddesindeki, yüksek öğretimin plan ve programlanması ile düzenlenmesine ilişkin ana ilkeler arasında da, kanundaki deyim ve sözcüklerle;

“Öğrencilere ATATÜRK inkılapları ve ilkeleri doğrultusunda ATATÜRK milliyetçiliğine bağlı hizmet bilincinin kazandırılmasının sağlanması;

kuralına ilk sırada yer verilmiş bulunmaktadır.

Şu halde yüksek öğretimin çağdaş olması, Atatürk ilke ve devrimleri doğrultusunda, Atatürk milliyetçiliğine bağlı olarak yürütülmesi anayasal ve yasal bir zorunluluktur. Çünkü anayasaya da, yasalara da uymak ve hükümlerini uygulamak, Türkiye Cumhuriyeti gibi bir hukuk devletinin en başta gelen gereklerindendir.

Bu noktada, orta öğretim kurumlarındaki sosyal bilgiler derslerinde edinilen yurttaşlık bilgilerini anımsatmak yararlı olacaktır. Anayasa nedir, nasıl bir yasadır, Atatürk ilkeleri nelerdir, içerikleri nedir ? . Bu sorular kısaca yanıtlanmaya çalışılmalıdır.

(*) 27.09.2004 günü Safranbolu Meslek Yüksek Okulu yeni öğretim yılına başlarken “ilk ders” olarak yapılan konuşma olup, Temmuz,Ağustos,Eylül/2004 tarihli ve 102,103,104 sayılı Müzekent Safranbolu Gazetesi’nde yayınlanmıştır.

Anayasa, bir devletin örgütlenme modelini, egemenlik erkinin kullanılışında görevli kurumları, bu kurumların işleyişine ilişkin kuralları, o devletin uyruğundaki bireylerin haklarını, özgürlüklerini, ödevlerini ve devletin görev ve yetkilerini düzenleyen hukuksal bir metindir; temel bir yasadır.

Bu nedenle, Türkiye Cumhuriyeti' nin 1921 ve 1924 tarihli ilk iki anayasasının adı, *“Teşkilatı Esasiye Kanunu”*dur; bugünkü dille *“Temel Örgütlenme Yasası”*dır. Temel bir yasa olduğu için, Türkçemizin yabancı sözcüklerden arındırılması döneminde, *“anayasa”* deyimini benimsenmiş ve bu sözcük dilimize yerleşmiştir..

Temel bir yasa olan Anayasa ile Atatürk ilkeleri arasında yakın bir ilişki vardır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Atatürk'ün, Türk devlet yönetiminde ve toplum yaşamında egemen kılmak istediği kurumlar ve kurallar, kısaca Atatürk İlkeleri olarak tanımlanabilir. Atatürk ilkeleri, çağdaş bir devlette, uygar bir toplumda; devlet olarak, toplum olarak ve birey olarak uygulanması ve uyulması gereken siyasal ve sosyal nitelikli kurallar bütünüdür.

Yürürlükteki 1982 tarihli Anayasamızın *“Başlangıç”* bölümünde; *“Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu ölümsüz önder ve eşsiz kahraman Atatürk'ün belirlediği milliyetçilik anlayışı ve O'nun inkılap ve ilkeleri doğrultusunda”*

tümcelerine yer verilmiş olması, Atatürk ilkelerinin, Anayasamızda öngörülen kurum ve kurallara yansıtılmış olduğunun ilk göstergesidir. Nitekim Anayasanın Türkiye Cumhuriyeti'nin niteliklerini düzenleyen 2 nci maddesinde de;

“Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir”

denilerek tanımlanmakta ve nitelendirilmektedir.

Anayasamızda ve Yüksek Öğretim yasasında özellikle yer verilen Atatürk ilkeleri nelerdir, bunlar hangi tarihsel gerçeklerin, hangi gereksinmelerin sonucu Anayasada ve anılan yasada yer almıştır? Önce bunların bilinmesinde, doğru ve sağlıklı olarak algılanıp irdelenmesinde yarar vardır.

Atatürk ilkeleri, her şeyden önce Atatürkçü düşüncenin temelidir. Cumhuriyetçilik, Halkçılık, Milliyetçilik, Laiklik, Devletçilik ve Devrimcilik olarak bilinen bu ilkeler, doktriner görüşler değildir, sorgulanmaksızın, akıl süzgecinden geçirilmeksizin kesinkes kabulü gereken doğma da değildir; hiç bir *“izm”*den doğrudan doğruya kaynaklanmamıştır; sadece çeşitli düşünce akımlarının kendine özgü bir sentezidir. Bu sentez, Türk toplumunun özelliklerini ve gerçeklerini dikkate alır; bilimin ve aklın egemenliğini amaçlar. En önemlisi, Atatürk ilkelerinin gerekliliği ve geçerliliği, uygulanmaya başlandığı dönemle de sınırlı değildir. Çünkü bu ilkeler tapu değildir; değişmez, değiştirilemez kurallar içermemektedir.

Günümüzde kimi çevreler, kendi özel amaçlarına yönelik olarak, Atatürk ilkelerinin, modası geçmiş, önemini ve anlamını yitirmiş bir düşünce sistemi olduğunu ileri sürseler de, bu ilkeler Atatürk döneminde, 1930'lu yıllarda olduğu gibi, bugün de; 2000'li

yıllarda da önem ve değerini korumaktadır. Çünkü bu ilkeler hep yenilenmeyi, yeniden gözden geçirilmeyi öngörür; donmuş, kalıplaşmış nitelikleri yoktur. En önemli özelliği, bilimde, düşüncede ve sosyal yaşamdaki değişikliklere uyum sağlanmasını öngörmesidir.

Bu özellik, Atatürk ilkelerinden biri olan devrimciliğin bir gereğidir. Devrimcilik ilkesi, tutuculuğu ve statükonun korunmasını değil, sürekli değişimi, sürekli yenilenmeyi içerir; değişen toplumsal ve siyasal koşullar ile teknik gelişmelerin yaşam biçimine yansıtılmasını; sosyal veya siyasal alandaki ya da bilim ve teknolojiadaki gelişmelere göre topluma yeni hedefler gösterilmesini, yeni görünümeler kazandırılmasını amaçlar.

Bu açıdan, örneğin Atatürk'ün halkçılık ilkesi günümüzün demokrasi anlayışıyla ve devletçilik ilkesi de kamu yararına uygun olmak koşuluyla, bugünün özelleştirme anlayışıyla bir çelişki oluşturmaz. Bu niteliği ile Atatürkçü düşünce sistemi demek olan Kemalizm, geçmişin bekçiliği değil, geleceğin öncülüğü olarak da tanımlanmaktadır.

Aslında, Atatürk ilkeleri ve bu ilkeleri yaşama geçirmek için yapılan ve Atatürk ilkelerinin uygulandığı alanları oluşturan Atatürk devrimleri birer araçtır; bu araçlarla ulaşılmak istenilen başlıca iki hedef vardır. Birincisi ulusalcılık, ulusal birliğin ve ulus bilincinin gerçekleştirilmesidir; diğeri çağdaşlaşmadır.

Cumhuriyet döneminin başlangıcında, öncelikle Türk tarihinin Orta Asya'daki kaynaklarına inilmesi, Türk dilinin öz benliğine kavuşturulması, ulusal ekonomik faaliyetlerin başlatılması gibi girişimler, toplumun ulusallaştırılması amacına yönelik ilk adımlardır. Bu amaca, Anayasamızda ve 2547 sayılı Yükseköğretim yasasında özellikle yer verilen Atatürk'ün Milliyetçilik ilkesiyle ulaşılmak istenilmiştir.

Atatürkçü düşünce rasyonalist ve hümanist, yani akılcı ve insancıl dünya görüşlerine yakın olmakla beraber, aynı zamanda milliyetçidir. Tarihte Türk adını alarak kurulan ilk Türk devleti Göktürk'lerdir. Göktürk Devletinden 1.300 küsur yıl sonra, Türk adını taşıyan ikinci devleti, Türkiye Cumhuriyeti'ni Atatürk kurmuştur. Tarihte gelmiş geçmiş en büyük Türk milliyetçisi ve Türk olmakla övünen; ilk devlet adamı Atatürk'tür. *"Türk öğün, çalış, güven"* diyerek ve Onuncu Yıl Söylevinde de *"Türk milletinin karakteri yüksektir. Türk milleti çalışkandır. Türk milleti zekidir"* diye inançla, coşkuyla seslenerek ulusuna övünç ve güven duygusu kazandıran ilk Türk önderi de Atatürk'tür.

Türk milliyetçiliğinin önde gelen isimlerinden Prof. Dr. Remzi Oğuz ARIK'a göre, Atatürk'e gelene kadar yıllarca beklenildikten sonra, Türk Vatanı'ndan, Türk Devleti'nden ve Türk Milleti'nden söz edilmeye başlanmıştır.

Gerçekten, Cumhuriyet öncesinde, *"Memaliki Osmaniyye"* denilerek Osmanlı hanedanının mülkü sayılan ve Osmanlıların, *"güneşin doğduğu yer"* anlamındaki eski Grekçe adı Anatolie'den galat olarak *"Anadolu"* dediği yarımada ile Doğu Trakya, Atatürk'ün milliyetçilik ilkesinin gereği, Türklerin vatanı olmuş ve Türkiye adını almıştır.

Atatürk'ün milliyetçilik ilkesi, ulusal birlik bilincine dayalıdır. XV ve XVI. Yüzyıllardaki Fatih'li, Yavuz'lu, Kanuni'li görkemli Osmanlı İmparatorluğu'nun, XIX. Yüzyılda *"hasta adam"* olarak adlandırılan bir konuma düşmesinin başlıca nedenlerinden biri de, Osmanlı'nın, bir anavatandan ve orada ulus bilincine sahip bir toplumdan yoksun bulunuşudur.

Atatürk öncesinde, çok acıklı olan bir gerçek de şudur: Osmanlı döneminde Türkler, Devletin sahibi ve asıl ögesi olmak bir tarafa, müslüman olmayan azınlıklar kadar bile önemsenmezler. Osmanlı nazarında Araplar “*kavmi necip*”, yani soylu bir toplumdur. Türkler ise, “*Etraki biidrak*”, idrakten yoksun, yani bilinçsiz olarak nitelendirilmektedir.

Türkler kaba ve işe yaramazdır, eğitilmelerine, devlet yönetiminde görevlendirilmelerine gerek bulunmamaktadır. Yeniçeri ocağına ve devlet adamlarının yetiştirildiği saraydaki Enderun okuluna Türkler değil, gayri müslim devşirmeler kabul edilir; bu yüzden sadrazamlar, vezirler devşirmedir. Padişah anası valide sultanlar ise, bir önceki padişahın Türk olmayan cariyelerindendir.

Osmanlı sadece Türkleri değil, Türkçeyi de hor görür. Resmi yazışmalar ile Osmanlı şairlerinin divan şiirleri Arapça ve Farsça sözcük, deyim ve tamlamalardan oluştuğu için, bunları Türk halkı anlamaz.

Türk tarihi de ilgi alanı dışındadır; tarih İslamiyetle başlatılır ve sadece İslam tarihi öğretilir. Osmanlı için önemli olan dinsel birliği ifade eden “*ümme*” kavramıdır.

Oysa, aynı ümmetten olmanın hiç bir anlam taşımadığı, Birinci Dünya Savaşı’nda Süveyş’te, Yemen’de, Irak’ta, İngilizlere karşı müslüman topraklarını savunan ve Hicaz’daki kutsal mekanları koruyan Türkleri, Arapların İngilizlerle birlik olup arkalarından vurmalarıyla çok acı bir biçimde kanıtlanmıştır. Irak’ta günümüzde de benzer trajedilerin yaşadığına, hep birlikte tanık olmaktadır.

Bu gerçeklerin ışığında, Atatürk ilkeleri açısından, uluslaşma, toplumun “*ümme*” anlayışına göre değil; ortak kültüre, ortak çıkarlara ve geçmiş ortak birikimlere dayalı bir toplum olarak yapılaşması ve dinsel kurallara göre değil, ulusal çıkarlara göre yönetilmesidir. Ümmet anlayışı yerine, millet anlayışını egemen kılmaktır.

Atatürk’ün milliyetçilik ilkesinin en önemli bir başka özelliği ise, ırkçı ve kafatasçı olmamasıdır. Atatürk kendi el yazısıyla kaleme aldığı “Medeni Bilgiler Kitabı”nda;

“*Türkiye Cumhuriyeti’ni kuran Türkiye halkına Türk milleti denir*” der ve 10. Yıl söylevi de, “*Ne mutlu Türküm diyene*” özdeyişiyle son bulur.

Atatürk’e göre etnik köken önemli değildir; mutluluk için Türk olmak değil, Türküm demek yeterlidir. Atatürk, Ziya GÖKALP’ten esinlenerek “*Aynı harstan olan insanlardan oluşan topluma millet denir*” demektedir. Hars birliğini, yani kültür birliğini uluslaşmanın koşulu görmekte; ulus’un tanımında din birliği gibi, ırk birliği ögesine de yer vermemektedir.

Millet anlayışında asıl olan, ne dindir, ne dildir, ne ırktır; önemli olan ortak geçmiştir, ortak değer yargılarıdır ve ortak kültürel bağlardır biçiminde özetlenebilecek olan Atatürkçü düşünce, Anayasamızın 66 ncı maddesine, “*Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk’tür*” tümcesiyle yansımış bulunmaktadır.

Atatürk’ün millet anlayışı gibi, milliyetçilik anlayışı da hem tarihsel ve sosyal gerçeklerle ve hem de bilimsel görüşlerle uyum içindedir.

“Esas Teşkilat Hukuku” adlı kitabında Ord. Prof. Dr. Ali Fuat BAŞGİL, milletin bütünlüğünü ve büyüklüğünü sağlamayı, özgürlük ve bağımsızlığını amaçlamayı Milliyetçilik olarak tanımlar. Milliyetçiliğin ülke içi, barışçı ve insancıl bir hareket olmasına karşılık; ırkçılığın, aynı ırktan gelen veya geldiği sanılan insanları, aynı bayrak ve buyruk altında toplamayı amaçlayan, saldırgan bir politika olduğunu belirtir.

Yayılmacı olmayan ve ırkçılığı da, kafatasçılığı da reddeden Atatürk milliyetçiliği de, bu anlatıma uygundur. Misakimilli sınırları içinde milli birliği amaçlar; bu sınırlar dışındaki soydaşlarla tarihsel ve kültürel ilişkileri devam ettirmeyi hedefler.

Atatürk’ün millet ve milliyetçiliğe ilişkin görüşleri, Dolmabahçe’de 1932 yılında kendisini ziyarete gelen Diyarbakırlılarla yaptığı konuşmasında yer alan şu tümcede özetlenmiştir denilebilir.

“Diyarbakır’lı, Van’lı, Erzurum’lu, Trabzon’lu, Trakya’lı, Makedonya’lı hep aynı ırkın evlatları, hep aynı cevherin damarlarıdır.”

Aynı görüşler, Prof.Dr. Afet İNAN tarafından hazırlanan, Atatürk’ün kaleme aldığı “*Medeni Bilgiler*” adlı kitapta da, bugünkü dille şöyle açıklanır.

“Bugünkü Türk Milleti siyasi ve sosyal topluluğu içinde kendilerine Kürtlük fikri, Çerkezlik fikri ve hatta Lazlık fikri veya Boşnaklık fikri propaganda edilmek istenmiş vatandaş ve milletteşlerimiz vardır. Fakat geçmişin keyfi idare devirlerinin sonucu olan bu yanlış adlandırmalar, bir kaç gerici beyinsizden başka millet ferdi üzerinde kederlenmekten başka bir etki meydana getirmemiştir. Çünkü bu milletin fertleri de, genel Türk toplumu gibi aynı ortak geçmişe, tarihe, ahlaka, hukuka sahip bulunuyorlar”.

Bu görüşler, yakın zamanlarda tanık olunduğu üzere, Türkiye’nin üniter değil, federatif bir devlet olmasını isteyenlere, hatta 1923’te kurulan devletin adı Türkiye Cumhuriyeti değil, “*Anadolu Cumhuriyeti*” olmalıydı diyebilenlere ve “*Türk*” yerine, “*Türkiyeli*” sözcüğünü önerenlere en güzel yanıtı oluşturur. Fransız’a Fransa’lı, İngiliz’e İngiltere’li denilemediği gibi, Türk’e de Türkiye’li denilemez.

Bu arada ayrıca günümüzde, artık küreselleşmenin söz konusu olduğu, ulusalcılığın ve ulusal devlet döneminin sona erdiği de geniş ve etkin bir çevre tarafından ileri sürülmekte ise de, bunun bir kandırmaca olduğu da iyi bilinmelidir. Dünyanın dört bir tarafına kök salmış uluslararası sermaye gruplarının, özellikle ekonomik açıdan sorunları olan ülkelerde, güçlerini artırmaya yönelik sistemli çalışmaları sonucunda bu görüşe yandaş olanlara rastlanılmaktadır.

Bunlar ne yazık ki uygulanmak istenilen ekonomik hegemonyanın ve federatif bir devlet yapısı da öngörülerek, “*böl ve yönet*” ilkesine işlerlik kazandırılmak istendiğinin ayırında olmayanlardır. Siyasal hegemonyanın yerini, günümüzde ekonomik hegemonyanın almış olduğunu bilmeyenlerdir. Oysa, dünyada da, şu ünlü Avrupa Birliği içinde de, ulusalcılığın da, ulus devletinin de, hala tüm kurum ve kurallarıyla geçerliliğini koruduğuna her fırsatta, hep tanık olunmaktadır ve olunmaya da devam edilecektir.

Şu gerçek hiç kimse tarafından asla göz ardı edilmemelidir.. Atatürk’ün kurduğu Devlet, hep Türkiye Cumhuriyeti olarak kalacak, o Devletin vatandaşları da hep

Türk Vatandaşı olacak ve Türkiye, ülkesiyle ve ulusuyla bütünlüğünü hep koruyacak; bu ülkede hep Atatürkçü düşünce sahipleri egemen olacaktır.

Çünkü, Türkiye'deki tüm yüksek öğrenim kurumlarında ve bu çatı altındaki meslek yüksek okulunda, Anayasamızda ve 2547 sayılı Yükseköğretim Yasasında öngörülen Atatürk milliyetçiliğini benimsemiş ve özümsemiş gençler yetişecektir, Türk ulusunun en büyük güvencesi budur.

Yükseköğretim gençlerimiz Atatürk milliyetçiliğinin yanı sıra, öğrenim süreleri boyunca, aynı zamanda çağdaş değer yargılarını da kazanmış bireyler olacaktır. Daha önce değinildiği üzere Anayasamızın 130 uncu maddesi, yüksek öğretimin çağdaş eğitim ve öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde gerçekleştirilmesini öngördüğü gibi, Yüksek Öğretim Yasasının 4 üncü ve 5 inci maddelerinde yüksek öğretimin amaç ve ilkeleri arasında ilk sırada yer verilen Atatürk ilke ve devrimleriyle ulaşılmak istenilen, ulusallaşma dışında bir diğer hedef, çağdaşlaşmadır. Atatürk'ün söylemiyle *"muasır medeniyet seviyesine ulaşmaktır"*, çağdaş uygarlık düzeyine erişmektir.

Atatürk ilke ve devrimleri, kısaca ve özetle uygarlaşmaya ve böylece çağdaşlaşmaya yönelik hareketlerdir. Atatürk bugünkü dille,

"Ülkeler çeşitlidir, fakat uygarlık birdir ve bir ulusun kalkınması için de, bu bir tek olan uygarlığa katılmak gerekir" demektedir.

Uygarlığa katılmanın yolu ise, çağdaşlaşmadır. Çağdaş uygarlık Batı uygarlığı olsa bile, bu uygarlık tek başına Batılıların ve Hristiyanların ortak ürünü değildir; tüm insanlığın ortak malıdır, ortak değerleridir. Çünkü rönesans ve reform hareketleri sonrasında Avrupa *"Aydınlanma Çağı"*'na, doğulu ulusların ve özellikle Müslümanların geliştirdikleri veya aktardıkları bilim kaynaklarından yararlanarak girmişlerdir.

Atatürk'ten önce, Osmanlı'nın son yüzyılında 1839 Tanzimat ve 1856 Islahat Fermanlarıyla ya da Meşrutiyet dönemindeki çeşitli girişimlerle yapılmak istenilenler, çağdaşlaşma ve uygarlaşma değil, sadece yenileşme çabaları olarak nitelendirilebilir. Nitekim günümüzün en ünlü tarihçilerinden Prof. Dr. Halil İNANCIK, Türk Tarih Kurumu'nun dergisi *"Belleten"*'de 1981'de yayınlanan bir makalesinde, Atatürk'e kadar çağdaşlaşmanın yalnız teknolojide düşünüldüğüne; aslında hayat görüşü ve insan davranışındaki değişimin çok daha önemli olduğuna değinerek, Atatürk'ün başarısının ve haklılığının buradan kaynaklandığını açıklar.

Atatürk'ün başlattığı çağdaşlaşma hareketinde, maddi unsurlardaki değişimle ve Batının sadece teknolojisinin ülkeye getirilmesiyle yetinilmemiş; yönetimde, toplumsal yapılanmada, yaşam biçiminde ve düşünce bazında değişime önem ve öncelik verilmiştir. Toplumun bütününe kucaklayan; toplum yaşamının her alanını kapsayan rasyonalist, yani akılcı bir değişim öngörülmüştür. Kısa sürede sonuç alabilmek için de radikal, yani köktenci bir değişim gerçekleştirilmiştir.

Bu konuda, Prof. Dr. Afet İNAN'ın belirttiğine göre, Atatürk anı defterine, çok önceleri, 6 Temmuz 1918'de bugünkü dille şunları yazar:

" Benim elime büyük yetki ve güç geçerse, ben sosyal yaşamımızda istenen devrimi bir anda, bir atılım ile uygulayacağımı sanırım"

Evet, öyle yapıyor, devrimlerinin tamamını, 57 yıllık kısa ömrünün son 15 yılında ve çağdaşlaşma amacına yönelik en önemlilerini ise çok kısa bir sürede, Cumhuriyetin ilk 5 yılında gerçekleştiriyor. Bu arada, çağdaşlaşmanın en önemli adımı olan laiklik ilkesinin uygulamasına, hemen Cumhuriyet’le birlikte ve hatta Cumhuriyet’ten bile önce başlıyor.

Gerçekten, daha Cumhuriyet kurulmadan Erzurum ve Sivas Kongrelerinde “*milli irade*”den söz edilmek suretiyle, egemenliğin dinsel kaynaklı değil, ulusta olduğunun duyurulması, egemenliğin kaynağının laikleştirilmesidir. Daha sonra 29 Ekim 1923’te Cumhuriyet ilan olunarak, egemenlik Osmanlı hanedanından alınıp, ulusa verilmekle, Devlet yönetimi çağdaşlaştırılmış ve ardından hemen 1924 Mart’ının başında Hilafetin kaldırılması, Tevhidi Tedrisat Kanunu’nun, yani Öğretim Birliği yasasının yürürlüğe konulması, tekke ve zaviyelerin kapatılmasıyla da toplum yaşamı, laik bir düzen içerisinde çağdaşlaştırılmaya başlanmıştır.

“Atatürkçü Düşünce” adlı eserde Prof.Dr.Turhan FEYZİOĞLU, “*Türk devriminin temel taşı laikliktir*” der. Bu nedenle olsa gerek, bu temel taşı toplum yapısından söküp atmak, Atatürkçü düşünce karşıtlarının ilk hedefini oluşturmaktadır. Laikliğin dinsizlikle özdeş olduğunu söyleyerek, amaçlarını gerçekleştirmek isteyen şeriat özlemcileri ne derse desin, laiklik inançsız bireylere ve inançsız toplumlara özgü bir anlayış değildir. Aksine laiklik din ve vicdan özgürlüğünün güvencesidir; demokratik bir toplum yaşamının olmazsa olmaz koşuludur. Laik olmayan bir toplumda, demokrasi olmaz.

Bu nedenledir ki, Türkiye Cumhuriyeti’nin demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olduğunu içeren Anayasanın 2 nci maddesi değiştirilemez ve değiştirilmesi önerilemez. Bu, Anayasanın 3 üncü maddesinde öngörülen çok önemli bir kuraldır.

Laiklik, sadece din ve vicdan özgürlüğü anlamında ve bu özgürlükten ibaret bir kavram da değildir. Laiklik din ve vicdan özgürlüğü ile sınırlandırılmaz; bu özgürlüğün yanı sıra, laik devlette toplum dinsel kurallara göre yönetilemez; bireyler arası ilişkiler dinsel kurallara göre belirlenemez. Laik devlette, devlet organlarının işleyişini, toplumun sosyal ve ekonomik yaşamını, bireylerin hak ve ödevlerini dinsel kurallar ve inanışlar değil, bilimin ve aklın gösterdiği doğrultuda, toplumsal çıkarlar ile ulusal gerekler belirler. Kimi çevreler “*laikçiler*” diye aşağılamaya çalışsalar da, laikler dindarlara karşı değildir; dincilere karşıdır.

Laik devlette din, toplumsal bir baskı aracı olarak kullanılamaz, dincilerin yaptığı gibi, politikaya ve dünya işlerine alet edilemez. Ancak din de, asla baskı altına alınamaz; iman ve ibadete ilişkin dinsel kurallara, hiç bir müdahalede bulunulamaz. Dine hep saygı gösterilmesi gerekir; din, toplumlar için vazgeçilmez, zorunlu bir kurumdur.

Bu konuda, 1932 yılında 1 inci Tarih Kongresi sırasında, öğretmenlerle yaptığı bir sohbette, Ord.Prof.Dr. Reşat KAYNAR’ın anlattığına göre Atatürk, şöyle der: “*Dinsiz toplum olmaz, milletin dini vardır ve İslam dinidir. İslamiyet ekmel bir dindir. Biz dinimizin inanç ve ibadet bölümünü tamamiyle özgür tuttuk*”

Atatürk devrimleri arasında ülkenin sosyal, kültürel ve ekonomik yaşantısında en büyük, en etkin değişikliklere yol açan ve dolayısıyla çağdaş uygarlık yolunda en önemli aşamayı oluşturan, hiç kuşkusuz hukukun laikleştirilmesidir ve bu amaçla, hukuk alanında yapılan radikal düzenlemelerdir.

Harf devrimi, dil devrimi, şapka ve kıyafet devrimi ve soyadı kanunu ve benzeri tüm yeni düzenlemeler de uygarlık ve çağdaşlık yönünde açılmış aydınlık pencerelerdir. Ancak bunların hiç biri, hukukun laikleştirilmesi ve hukuk devrimi kadar sosyal yaşamı etkileyici ve eski ile olan bağları bıçak gibi kesen etkinlikte değildir.

Aslında sadece Türk toplumunda değil, hemen her toplumda, yarattığı derin etkiler ve karşı tepkiler nedeniyle gerçekleştirilmesi en güç olan devrim hukuk alanındadır. Bu yüzden hukuk devrimi, ortaya çıkan etkileri ve tepkileri göğüsleyebilecek Atatürk gibi güçlü Devlet adamlarına ihtiyaç gösterir. Nitekim, Fransız Medeni Kanunu “*Code Civil*” de Napolyon döneminde, 1804 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu arada, 1815’deki Waterloo bozgunundan sonra sürüldüğü Saint Helene adasında yanında bulunan yaveri generale Napolyon’un, “*benim en büyük eserim savaş alanında kazandığım zaferler değil, Medeni Kanunumdur*” dediği söylenmektedir.

Atatürk’ün hukuk devriminin ve hukuku laikleştirmesinin de, çağdaş bir Türk toplumu yaratılması yolunda gerçekleştirilmiş en büyük atılım olduğu tartışmasızdır. Önce kamu hukukunun laikleştirilmesiyle, Türk insanının Tanrı’nın yeryüzündeki gölgesi sayılan. Padişahın kul’u değil, Cumhuriyetin, hak ve özgürlüklerle donatılmış yurttaşı olmasından sonra, özel hukukun laikleştirilmesiyle sosyal yaşam laikleştirilmeğe başlanmıştır. Bu arada en önemlisi kadınlara, toplumda erkeklere eşit bir statü kazandırılmıştır. Prof.Dr. Turhan Feyzioğlu, Atatürk Araştırma Merkezi yayını, “*Atatürk Yolu*” kitabında, Cumhuriyet öncesindeki kadın erkek eşitsizliği konusunda 1981’de şunları yazar:

“Anne olarak, eş olarak, kız ve kızkardeş olarak kalplerimizde o kadar sevgi duyduğumuz insanların kanunlarla hor görülmesi çok yanlıştı.”

Bu yanlışı, Ziya GÖKALP de, bir şiirinde şöyle dile getirir:

*“Bu mahluklar nasıl hakir olur şer’in gözünde ?
Bir yanlışlık var mutlaka müfessirin sözünde”*

Yanlışıklara, 1926’da Türk Medeni Kanunu’nun kabulüyle son verildi; laik ve dolayısıyla çağdaş bir yurttaşlık yasasına kavuşuldu, yurttaşlara çağdaş haklar tanındı.

Aslında, çağdaş hak ve özgürlüklerin tanınmış olması da yeterli değildi; çağdaş toplum, çağdaş eğitim öğretim görmüş bireylerden oluşurdu. Bu amaçla çağdaş eğitim kurumlarına gereksinme vardı. Medresede nakle dayalı, mektepte akla dayalı bilimlere göre yapılan eğitimin ortaya çıkardığı sorunları sona erdirmede, Öğretim Birliği Yasası öncü oldu. 1930’lu yılların başlarında İstanbul Darülfünunu’nun kapatılıp, İstanbul Üniversitesinin açılmasıyla da, yüksek öğretim çağdaşlaştırıldı ve onu diğer çağdaş yüksek öğretim kurumları takip etti.

Günümüzün sözcükleriyle Atatürk’e göre, “*Yaşamda en gerçek yol gösterici bilimdir, fendir. Bilimin ve fennin dışında kılavuz aramak aymazlıktır, bilgisizliktir, sapıklıktır*”

Ülkemizde tüm yüksek öğretim kurumları gibi Safranbolu Meslek Yüksek Okulu da çağdaşlığın bir gereği, bilimsel gerçekleri ve akli ön planda tutarak gençlerimizi yetiştirmek durumundadır. Çünkü, çağdaş değer yargılarıyla uyumlu bir eğitim ve

öğretimde bulunulduğu takdirde ancak, Atatürk'ün sözleriyle, *"Fikri hür, irfanı hür, vicdanı hür kuşaklar"*ın yetiştirilebilecektir. Atatürk'ün de Cumhuriyeti, bu nitelikteki gençlere emanet ettiği kuşkusuzdur.

Ayrıca şu gerçek de özellikle vurgulanmalıdır; yüksek öğrenim kurumları sadece gençlerin yetiştirildiği, sadece bilimsel araştırmaların ve yayınların yapıldığı okullar değildir. Aynı zamanda, bulundukları yöreye ışık saçan, bilimin ışığıyla çevrelerini aydınlatan ve bulundukları yöre insanını sosyal ve kültürel açıdan eğiten, onlara çağdaş değer yargılarını tanıtan ve benimseten kurumlardır.

Bu gerçeği, öncelikle Safranbolulular yakından görmüş, yaşamış ve yaşamaya devam etmektedir. Bugün Safranbolu, Türkiye'de kültürel değerlerine, mimarlık değerlerine ilk sahip çıkanların ve bu değerleri gelecek kuşaklara aktarmanın gereğine inananların kenti olarak tanınıyorsa, *"Kendini koruyan kent"* olarak biliniyorsa, *"Korumanın Başkenti"* sıfatına layık bulunuyorsa ve Dünya Mimari Miras Listesi'nde yer alıyorsa, bunlar, 1970'li yılların ikinci yarısında, Safranbolu Belediyesi'nin, İstanbul Teknik Üniversitesi ile yaptığı işbirliğinin somut sonuçlarıdır; Safranbolu, İstanbul Teknik Üniversitesi'nden bilimsel alanda büyük ilgi ve yakınlık gördü, destek aldı.

Aynı ilgiyi ve desteği Safranbolu, 1990'lı yılların başından itibaren Safranbolu Meslek Yüksek Okulu'ndan görüyor; İstanbul Teknik Üniversitesi'nin Safranbolu'daki işlevini, artık Safranbolu Meslek Yüksek Okulu üstlendi. Okulun ilk öğretim görevlilerinden, Safranbolu Fethi Toker Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Dekan Vekili değerli mimar, Yard. Doç.Dr. Sayın Aysun ÖZKÖSE'nin büyük çabalarıyla başlatılan ve daha sonra diğer değerli öğretim elemanlarınca da sürdürülen rölöve çalışmalarıyla Safranbolu evleri ve daha doğrusu Safranbolu belgelendi. Safranbolu'da bir çok evin restorasyonunda veya kimi tesislerin yapımında bu okulun bilgi birikiminden yararlanıldı.

Tüm yöneticileri, öğretim üyeleri, görevlileri ve öğrencileriyle birlikte, Safranbolu Meslek Yüksek Okulu'nun, Safranbolu'nun korunmasında, turizm alanında gelişmesinde ve diğer alanlarda karşılaşılan sorunlarının çözümünde büyük yardımları ve katkıları bulunduğuna tanık olunmaktadır. Bu nedenle Safranbolulular kendilerine şükran duyguları içindedir. Gelecekte de Safranbolu Meslek Yüksek Okulu'nun ve yeni açılan Fethi Toker Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi'nin ilgi ve katkılarıyla Safranbolu, hiç kuşkusuz yeni kazanımlara, yeni görünümlere kavuşacaktır.

Aslında yadsınamaz bir gerçek odur ki, tarihsel gelişim itibariyle Safranbolu, çok eski zamanlardan beri eğitime, öğrenime ve eski yıllarda en değerli kişisel nitelik olan okuma yazmaya çok büyük önem veren bir ilçe merkezidir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkiye'de okuma yazma oranının % 20 dolaylarında olduğu sırada, Safranbolu'da okuma yazma bilmeyenlerin % 20 oranında olduğu, Türkiye'de kadınların % 95'inin okuma yazma bilmediği yıllarda, Safranbolu'da okuma yazma bilmeyen kadınların %50'inin altında olduğu bir gerçektir.

1948 yılında Safranbolu'ya ortaokul açıldığında, bu okulun ilk öğrencilerinden biri olarak, yakından tanık olduğum Okul Müdürü ile öğretmenlerinin Safranbolu'da sahip oldukları saygınlık ve ortaokulda okuyan çocuklara duyulan hayranlık, çocukluk anılarım arasında çok önemli bir yer tutar. Nihayet yakın bir tarihte, 1990 yılında, bu binayı tahsis ederek, Safranbolu'nun bir yüksek öğretim kurumuna kavuşmasını sağlayan, zamanın

Safranbolu Belediye yönetiminin övülmeye değer anlayış ve davranışı da, Safranbolu'da eğitim ve öğretime verilen önem ve değer bir başka kanıtını oluşturur.

Konuşmamı uzatma pahasına da olsa bu gerçekleri dile getirmemim nedeni şudur. Bu yüksek öğretim kurumunda geçmiş yıllarda öğrenime başlayanlar gözlemlemişlerdir sanıyorum. Bu yıl yeni başlayan öğrencilere seslenmek istiyorum.

Sizleri kutluyorum; sizler, yüksek öğreniminizi Safranbolu gibi eğitime öğretime büyük önem verilen bir kentteki bu okulda görmekle, bilgi ve beceri alanında, gelecekteki yaşamınızı yönlendirecek çok değerli kazanımlara sahip olurken, okumaya, okuyana büyük değer veren Safranbolulular da, sizleri hep kendi çocukları gibi kabul edecekler, hep yanınızda ve yardımınızda olacaklardır. Sizlerin ve ebeveynlerinizin hiç bir kaygısı olmamalıdır. Sizlerle Safranbolu yeni evlatlar, yeni hemşehriler kazanmış oluyor, burada yabancılık çekmeyeceksiniz, artık sizler de Safranbolulusunuz; Safranbolu'da iyi izlenimler ve güzel gözlemler içersinde öğreniminizi sürdürmeniz ve ilerde Safranbolu'yu başka kentlerde anlatan ve tanıtan elçiler olmanız, Safranboluluların en büyük dileğidir.

Safranbolu eski bir kent, *“eskiye rağbet olsa bir pazarına nur yağardı”* denilmedi, bu eski kente sahip çıkılması, Safranbolulularca görev bilindi. Yüksek Okulun değerli Müdürü Doç. Sayın Burhanettin UYSAL da benim için, eski bir kamu görevlisi, eski bir Belediye Başkanı, eski bir avukat demedi, tüm eski sıfatlarıma karşın, okulun bu yeni salonunda, yeni öğretim yılının ilk dersini vermekle beni görevlendirdi. Safranbolu'daki bir yüksek okulda, akademik bir sıfatı olmayan bir Safranbolulu olarak bana verilen bu görev, büyük bir onurdu, büyük kıvanç duydum; kendilerine teşekkür ediyorum

Tüm öğretim üyelerinin, öğretim görevlilerinin ve öğrencilerin yeni öğretim yılını kutluyorum. Başarılar diliyorum.

Safranbolu Yüksek Okulu'nun, eğitim öğretim düzeyi açısından, Japonya'nın ülkemize ayırdığı karşılıksız yardım fonundan yararlanmaya layık bulunduğu ve bu amaçla 11 Ekim tarihinde Türk ve Japon Hükümetleri arasında gerekli anlaşmanın imzalanacağı, geçen hafta yapılan tarihi kentlerle ilgili panelde Karaelmas Üniversitesi Sayın Rektörü tarafından açıklanmıştır. Bu okulumuz için büyük bir olanak olduğu kadar, aynı zamanda büyük bir onurdur.

Zaten, Safranbolu Meslek Yüksek Okulu'nu bitirenlerin büyük bir çoğunluğunun, bilgi birikimlerine, becerilerine güvenilen ve kendi meslek alanlarında aranan kişiler olarak iş ve çalışma olanağı buldukları da bilinmektedir. Tüm bu olgular, Safranbolu Meslek Yüksek Okulu'nun hem öğrencileri için ve hem de başta Yüksek Okul'un değerli Müdürü Sayın Doç. Dr. UYSAL olmak üzere, okulun tüm öğretim kadrosu için de büyük bir övünç kaynağıdır, başarılarının en değerli kanıtıdır.

Kendilerini tekrar kutluyorum, başarılarının bu yıl da, ileriki yıllarda da artarak devam edeceğine inanıyorum.

Sizleri en içten duygularla, saygılarla selamlıyorum.

Kızıltan ULUKAVAK